

Kommunicerande konsumtion: kringvandrande försäljare och kulturmöten 1800-1940

Projektledare: Ann-Catrin Östman, docent, akademilektor vid Åbo Akademi.

Projektet beviljades finansiering i november 2015 och den beviljade summan 440.000 har använts under perioden 1.3.2016–31.5.2019. (Förlängning beviljades i september 2018.)

Följande forskare har medverkat i projektet:

Jutta Ahlbeck, PD, sociologi 1.4.2016–30.9.2017 (docent i vetenskapshistoria 2019)

Niklas Huldén, FD, etnologi, 1.10–31.12.2018

Eija Stark, docent, folkloristik 1.3.2018–30.4.2019

Anna Sundelin, FM, allmän historia 1.12.2016–31.5.2018. (FD 1.10.2018)

Johanna Wassholm, FD, allmän historia 1.12.2016–30.10.2018 (sammanlagt 18 mån, docent i Rysslands och Nordens historia, 2019)

Ann-Catrin Östman, akademilektor i nordisk historia, projektledare, anknuten till CoE-History of Society 1.1.2016– 31.5.2017 samt inom ramen för lektorat 1.6.2017–31.5.2019 (ingen finansiering från SLS).

Forskningsbiträden:

Sandra Waller, FM, 1.10.2018–31.3.2019

Fanny Lindroos, FK, 1.2–31.5.2019 (halvtid)

Sammanfattning

Forskningsprojektet *Kommunicerande konsumtion* studerar småskalig handeln under en period av modernisering och undersöker hur heterogena grupper av säljare och köpare möttes kring varor. Vi ställer frågor om var handelsmöten ägde rum och om vad som konkret hände i mötet mellan försäljare och kunder, det vill säga de praktiker som begagnades i mötet. Vi intresserar oss även för de betydelser som de varor som bytte ägare på handelsplatserna

tillskrevs. Till grund för projektet ligger främst tidningsmaterial, traditionsvetenskapliga insamlingar, kamerala dokument samt fotografier.

Med projektet har vi kunnat visa hur rörlig handel lade grunden för interaktion i språkligt och etniskt sett till synes enhetliga områden i en tid präglad dels av liberalisering och mobilitet, dels av nya uttryck för nationell identifikation. Vi kan blottlägga en kulturell mångfald och interaktioner som många berördes av många, inte minst i de svenskspråkiga trakterna av Finland. Genom att analysera ett brett spektrum av handelsformer och handelsplatser bidrar vi till en konsumtionshistorisk tradition. Till social- och genushistoriska traditioner bidrar vi med ökad kunskap om hur småskalig handel uppfattades och gav försörjning åt många olika grupper, förutom åt landsbygdens besuttna och en växande proletariserad grupp även åt specialiserade försäljare och åt marknadsartister av skiftande slag, kvinnor, män, par och familjer.

Varorna och de möten som utspann sig kring dessa kunde lägga grund för reciprocitet och samverkan, men med våra studier blottlägger vi också en del av rasismens historia och vi visar även hur uppfattningar om det romska, det judiska eller ryska formas utifrån föreställningar om handelsidkande.

Syfte, utgångspunkter och kontextualisering

Så här beskrevs projektet i forskningsplanen:

Utgående från konsumtion och handel studerar projektet kulturmöten och minoritetspositioner under 1800-talet och början av 1900-talet i svensk- och tvåspråkiga regioner i Finland. Vi vill synliggöra den växelverkan mellan olika språkliga och etniska grupper som den ökade konsumtionen medförde.

I projektet studeras varor och varucirkulation, småskalig försäljning av olika slag samt handelsmöten som utspann sig under senare hälften av 1800-talet och förra hälften av 1900-talet. När varor – och med dessa människor – sätts i rörelse, är följden att människor med olika social, språklig, kulturell, etnisk och religiös bakgrund möts, interagerar och kommunicerar. Möten kring varor äger potential att utmana såväl rörliga säljares som stationära köparens invanda sociala och kulturella praktiker, och därmed olika gruppers kulturella, sociala och ekonomiska positioner i samhället.¹ De varor som stod i centrum för mötena cirkulerade från mitten av 1800-talet i en allt ökande takt, vilket var en följd av en tilltagande industrialisering och globalisering som bidrog till att öka utbudet på konsumtionsvaror.

I projektet studeras möten som kunde vara av lokal, nationell eller transnationell karaktär. Lokalt mötte städernas och landsbygdens småfolk – en eufemism för de egendomslösa samt allt mellan pigor och hemmansägare – försäljare som likaså utgjorde en heterogen grupp. Regionalt mötte folk från svenskspråkiga regioner finskspråkiga och det stationära

---

¹Laurence Fontaine, *History of Pedlars in Europe* (Durham 1996), s. 5.

lokalsamhället kringresande romer eller andra försäljande grupper. På så vis skapades möjligheter till möten mellan olika grupper: människor som tillhörde olika stånd och klasser eller som hade olika kopplingar till språk, kultur, religion och etnicitet konfronterades, kommunicerade och interagerade, på handelsplatser eller i handelsmöten.

Våra studier visar att småskalig handel var av stor betydelse och att den gav försörjning, eller bidrag till försörjning, åt många olika grupper av människor – i storfurstendömet Finland bland annat åt utifrån kommande grupper eller åt minoritetsgrupper, försäljare som kunde ses som annorlunda, främmande eller främlingar. Bland försäljarna fanns också fattiga från närområdet eller personer från jordbrukande hushåll. I mitten av 1800-talet tilläts handel på landsbygden och många landsortsaffärer grundades. Trots detta fanns en efterfrågan på de varor som salufördes på olika handelsplatser och av rörliga handelsidkare.

Det 1800-tal som vi tar avstamp i präglades av många förändringsprocesser och av föränderliga maktrelationer. Med gängse kolligationer kan vi säga att ståndssamhället omvandlades till ett klassamhälle. Privilegier och handelsregleringar luckrades upp och med de nationsbyggen som sattes i rörelse skapades nya former för rangordning. Olika etniska grupper kunde formas till minoriteter och ytterligare förskjutas från samhällscentrum, såväl konkret som i de föreställningar och diskurser som kringgärdade nationen. Nya sätt att se på och bemöta de utifrån kommande, ganska många i storfurstendömet, formades.

Som tvärvetenskaplig grupp har vi på likartade sätt blivit influerade av vissa vändningar inom humaniora och samhällsvetenskap. Inledningsvis lät vi oss inspireras av teorier om materialitet och materiell kultur för att blottlägga de betydelser varor och ting hade i mötena mellan olika sociala grupper. Dessutom har vi i olika delstudier även knutit an till konsumtionshistoriska frågeställningar och uppmärksammat olika sätt att saluföra varor. Inom projektet analyseras uppfattningar av konsumtion och de saluförda varorna ur klass- och genusperspektiv. Vilka varor tolkades i etnifierande termer? Postkolonialt inriktade studier har synliggjort artefaktens betydelse för fattigare grupper. (Jfr Appadarai 1986, Trentman 2009, Stark 2011)

Vi har även influerats av den s.k. performativa vändningen, något som syns i vårt intresse för handlingsmönster och interaktion. En av utgångspunkterna ligger i den franske teoretikern Michel de Certeaus sätt att uppmärksamma tillsynes obetydliga och vardagliga handlingars betydelser. Utifrån begreppet praktiker blottlägger de Certeau det aktiva i handlingar som kan framstå som passiva och kollektiva, däribland konsumtionsval. Dessutom öppnar de Certeau upp för frågor om hur människor gör bruk av konkreta situationer på specifika platser. Därigenom lägger han i sina texter grunden för analyser av mångfasetterade och kontextualiserade maktrelationer, inte tydligt fastlåsta i dikotomier. Ett intersektionellt perspektiv genomsyrar projektet och därmed synliggörs den specifika samverkan som präglar handelsinteraktion. Projektet visar hur sociala skillnader och hierarkier – inte minst etnifierade eller rasifierade – formas i ett samspel mellan olika föränderliga maktordningar.

Genomförande, källmaterial och metodologier

Att gruppen är tvärvetenskaplig är nödvändigt för genomförandet av det projekt som vi skapat. Förutom historiker finns i gruppen även en etnolog, en folklorist och en sociolog. Till grund för projektets delstudier ligger källor av olika slag, såväl samtida som retrospektiva och återblickande. I stor omfattning utnyttjas traditionsvetenskapliga insamlingar som tillkommit under det tidiga 1900-talet och frågelistsvar som tillkommit i mitten av 1900-talet – dessa källmaterial har präglats av och formats inom disciplinerna etnologi och folkloristik. Också det tidningsmaterial som har tillgängliggjorts via det digitala tidningsbiblioteket har använts i många av delstudierna. Dessutom studeras fotografier, intervjuer och litterära texter samt myndighetsdokument av olika slag som berör handel. Till de samtida källorna hör förutom fotografier främst dokument som myndigheters reglering eller övervakning gett upphov till, bland annat polisordningar i städerna, rättegångsmaterial, tillståndsföranden och kansliförhørsprotokoll. I mycket liten omfattning har vi hittat texter som kan betecknas som ego-dokument.

Sammantagen har vår projektuppgift visat sig vara både svår och mycket fruktbar. I nästan alla delundersökningar har materialets utformning eller avsaknaden av material varit utmanande. Inte minst har det visat sig vara svårt att på ett mera kvantitativt sätt synliggöra de former av småskalig handel som vi intresserar oss för. I de kamerala arkiv som i övrigt dokumenterar handel finns förhållandevis få handlingar som kunde spegla den här verksamheten, eftersom denna ofta var informell och kunde baseras på sedvänja och tradition. Inte sällan rörde sig handelsidkare av detta slag i gränslandet mellan det lagliga och det olagliga. Under projektarbetet har vi exempelvis försökt spåra listor över de avgifter som eventuellt uppbars under marknadstid, men vi har enbart hittat ett fåtal förteckningar. Den här typen av försörjningsaktivitet hamnar därför ofta under radarn och är svår att synliggöra.

Det här var något som vi också hade förutsett, men genomgången av arkivmaterial har skapat nya frågor. Den visar exempelvis olikheter i hur ärenden som berör traditionell eller illegal handel har skötts i olika städer, länsmansdistrikt och län.

De frågelistor vi använder är uppgjorda under 1950-, 1960- och 1970-talen. Inledningsvis visade folklivsforskare huvudsakligen intresse för de traditioner som ansågs knyta an till ett äldre bondesamhälle, och lärdomshistoriker har visat hur folklivsforskare förhållandevis sällan uppmärksammade det rörliga, det nya, det utifrån kommande. Det här betyder att varor som sågs som moderna eller icke-traditionella uppmärksammades i mindre omfattning. Under 1950-talet intresserade sig forskare vid bland annat Åbo Akademi för teman som berörde handel och rörlighet, bland annat i en frågelista som berörde rysk-karelsk gårdfarihandel. Några år senare lade även Museiverket grund för insamlingar som ger utrymme för dessa inslag i bondesamhällets historia. Följande frågelistor har gått igenom, delvis eller helt:

Cultura, Etnologiska samlingarnas frågelistor nr 1-74; Åbo Akademi:

Kringvandrande ryska (karelska) handelsmän. Venäläisiä (vienankarjalaisia) kulkukauppiaita. (1957)

Butikshandeln på landsbygden. (1953)

Smörhandel och smörframställning, KIVÅ 29 A, B 1971

Museiverket, Helsingfors:

Gästgivarna och hållskjutsningen, 1958

Kringvandrande ryska (karelska) handelsmän, 1959

Handelsresorna, 1965

Vandrande zigenare, 1971

Svenska litteratursällskapet (bland annat följande):

SLS 220, Uppteckningar gjorda av elever vid Kronoby folkhögskola, Inlämnade av J.Klockars 1913

SLS 906, Anteckningar om foklivet i Närpes, Hanna Granskog-Ekman f 1898 (Anna Långgård, stipendiat)

SLS 1185, Land och stad 1976

Sandra Waller, som har fungerat som forskningsbiträde, är magister i nordisk historia med arkivvetenskaplig inriktning. Främst har Waller arbetat med källmaterial som finns i Helsingfors och hon har dessutom gjort en översikt av uppläggningsfrågelistor. Fanny Lindroos har deltagit i redigeringen av den projektantologi som utformats under våren samt utfört en del uppföljande arbete i arkiv.

I samarbete med Yrsa Lindqvist från sällskapets arkiv initierades en insamling av minnesberättelser om kringvandrande försäljare år 2016. Projektet och utlysningen presenterades i *Källan* (2/2016). Till insamlingen kom cirka 40 svar och de flesta av dessa svar skildrar händelser och växelverkan i samtidshistorien

I analyserna beaktar vi hur materialet formats av olika insamlingspraktiker, disciplinära traditioner och samtida diskurser. Det rör sig i stor omfattning om retrospektiva svar och tillbakablickande texter som skapats under 1950-, 60- och 70-talen. Enligt etnologen Bo Lönnqvist möjliggör dock frågelistsvar av detta slag kännedom om en kollektiv erfarenhetsvärld och han framhåller vidare att det i dessa svar förmedlas kunskap baserad på handlingar och praktiker. Därmed blottläggs, menar han, skribenters möjligheter till handlingsutrymme och även identifikationssätt. Just i dessa avseenden svarar materialet mot de frågor som vi har ställt upp. Vi kan också visa att detta material innefattar inslag av homogenisering, nostalgi samt osynlig- och annorlundagörande. Också i utformningen av frågorna kan rasistiska och stereotypa föreställningar ingå (jfr Waller 2019, Ahlbeck 2018).

I synnerhet genom tidningspressen och det digitaliserade tidningsbiblioteket kan vi uppmärksamma handelsmöten och -aktiviteter i städerna. Förhållandevis ofta skildrades

småhandel av olika slag i dagstidningar under slutet av 1800-talet, under en period då utgivningen av olika tidningar ökade i omfattning. Bland annat marknaderna beskrevs ofta i termer av mångfald, brokighet och bråkighet. Genom det samtida tidningsmaterialet kan vi synliggöra olika grupperns närvaro, men detta sker ofta genom stereotypa och känsloladdade skildringar av beteende och karaktärer. Handelsutövarna, konsumtionen och själva handeln kunde tolkas i negativa termer, bland annat användes ord som krämare och månglare på ett pejorativt sätt.

Det är således genom dessa tydligt vinklade – och ofta rasifierade – skildringar som de grupper vi intresserar oss för synliggörs. Tvivelsutan är tidningstexterna även formade av konkurrerande grupperns intressen, av de mera etablerade handelsidkarna. Med hjälp av sökningar i detta omfattande digitaliserade källmaterial kan vi synliggöra denna handel i marginalen – också den ingick ”i en dåtida verklighet”. Vi vill emellertid peka på behovet av att utveckla de källkritiska frågorna i användningen av det digitala arkivet. I det här avseendet utgår vi i detta fall från Maria Ågrens ansats. I en diskussion om otillräckligheten i de klassiska källkritiska frågorna gällande kvarlevor, med krav på representativitet, och berättande källor, med krav på oberoende, lyfter hon fram frågorna om synlighet och vikt.² Och här måste dessa frågor ställas: varför syns dessa aktiviteter och vilken vikt kan vi tillskriva dessa texter? Kan vi förutom rasism och stereotyper även blottlägga en bortglömd närvaro?

Resultat och publikationer

I de studier som föreligger har vi valt att hantera dessa källmässiga och metodologiska problem genom källpluralistiska och lokalt avgränsade undersökningar samt genom analyser av olika slag av källmaterial. Det innebär att vi också i större omfattning än planerat har gjort källmaterialets utformning och tillkomsthistorier till ämne för specifika undersökningar: vi har helt eller delvis analyserat utformning frågelistor och insamling av svar, se t.ex. Östman (2018), Ahlbeck (2018) och Waller (2019, manuskript). Folkloristen Eija Stark har gjort inventeringar av hur handel av olika slag berörs i folkloristiska uppteckningar, hon har gjort utvalda sökningar i såväl Svenska litteratursällskapet som Finska litteratursällskapet samlingar. Stark har också inventerat förekomsten av marknads- och torgbilder. Dessutom för Johanna Wassholm omfattande, reflektiva diskussioner om användningen av det digitala materialet. Det här är problemställningar som forskargruppen tar med i de nya projekt som formats på basis av ”Kommunicerande konsumtion” (se nedan).

Forskargruppens första större publikation utgörs av ett temanummer för *Historisk tidskrift för Finland*, 2/2018, ”Småskalig handel på glidande skalor”. Detta temanummer var inte planerat men skapades när vi i gruppen insåg hur enbart ett fåtal historiskt inriktade forskare hade konceptualiserat det omfattande begreppet ”småhandel”. Olika former av småhandel

---

² Maria Ågren, ’Synlighet, vikt, trovärdighet – och självkritik. Några synpunkter på källkritikens roll i dagens historieforskning’, *Historisk Tidskrift* (Sverige) 125 (2005:2), s. 249–262.

omnämns vanligen enbart i förbigående i det forskningstraditioner som tangerar våra forskningsteman: det här gäller för såväl genushistoria som socialhistoria.

I tidskriftsnumret, som har redigerats av Anna Sundelin och Johanna Wassholm, granskas olika slag av småskalig handel och det mångfaldiga i försäljningsformerna synliggörs. Handeln tolkas utifrån begrepp som laglig/olaglig, rörlig/orörlig, formell/informell.

Temanumrets innehåll:

Wassholm & Sundelin, Småskalig handel på glidande skalor: försörjning och konsumtion i Finland 1870–1900, s. 191–204.

Hanna Lindberg, ”I händerna på arkangeliter, judar och andra schackrare” – Debatten om gårdfarihandel på Finlands lantdag 1863–1882, s. 205–230. 3

Wassholm & Sundelin, ”Det hänger på ett hår”: praktiker, moral och varuflöden i handeln med människohår i Finland 1870–1900, s. 231–261.

Ahlbeck, Tingens paria. Romers gårdfarihandel och artefakters betydelse under första hälften av 1900-talet, s. 262–294.

Östman, Knubbmorin, Handels-Maj och Mamsell Bygden - tidiga lanthandlerskor i etnologiskt frågelistmaterial, s. 295–323.

Dessutom föreligger övriga referentgranskade artiklar, publicerade på svenska, engelska och finska:

Sundelin & Wassholm: “Ruck-sack Russians” and the Local Community in the Swedish-speaking Regions of Finland, 1870–1910: Reception, Trading Practices and Communication’, *Scandinavian Economic History Review* 2018:2.

Wassholm, ”Handel i marginalen. Lokalsamhället och judisk småhandel i Åbo kring sekelskiftet 1900”. *Historisk Tidskrift för Finland* 2017:4

Wassholm, Johanna, ”Liikkuva kauppa ja kulttuurien kohtaaminen. Tataarien kulku- ja markkinakauppa Suomessa vuosina 1870–1920”. Marko Lamberg, Ulla Piela & Hanna Snellman (red.), *Sattumalta Suomessa. Kalevalaseuran vuosikirja 97* (Helsinki 2018). 215–232.

Sundelin, ”Kulkukauppioiden myyntitavaroiden vastaanotto Suomessa vuosina 1880–1920”, Marko Lamberg, Ulla Piela & Hanna Snellman (red.), *Satunnaisesti Suomessa. Kalevalaseuran vuosikirja 97* (Helsinki 2018). 233–250.

---

³ Har skrivits inom ramen för annan projektfinansiering, SKF

Stark 2019: A Farewell to Involuntary Mobility: Narratives on Homeownership in Mid-Twentieth-Century Finland. In *Journal of Finnish Studies* vol 22, no 1-3, 119-136.

Stark, Eija 2019: Suullinen kulttuuri ja kirjallinen aineisto. Katsaus folkloristiikan historialliseen itseymmärrykseen. In Niina Hämäläinen, Hanna Karhu & Silja Vuorikuru (eds.): *Satuperinteestä nykyrunoon - Suullisen perinteen ja kirjallisuuden yhteyksiä*. Helsinki: SKS, 51-77.

Projektantologi

Under sommaren 2019 kommer projektet att erbjuda ett manuskript till sällskapetets förlag. Antologin bär arbetsnamnet *Att mötas kring varor - Plats, praktiker och makt i handelsmöten i Finland 1850–1950* och den redigeras av Johanna Wassholm och Ann-Catrin Östman. I antologin studeras hur handelsplatser – som marknader, torg och kyrkbackar – kunde utnyttjas på kreativa sätt och ges olika betydelser. I boken ingår analyser av hur olika grupper av människor kommer till eller formar handels- och mötesplatser. Med begrepp som taktik och strategi belyser Michel de Certeau olika aktörers möjligheter att förändra ramarna för agerandet, dvs. något som kan kallas för aktörskap. De människor som verkade på eller kom till dessa gavs eller tog sig olika positioner. I boken studerar vi således etnifiering och förändring av klassrelationer utifrån praktiker.

Preliminär uppläggning:

Wassholm & Östman: Kommunikerande konsumtion – en inledning'

På torgen:

Stark, Marknadsplatsernas visuella etnografi i Finland 1890-1950

Stark & Östman, "Endäl av fruarna" – genus och klass i berättelser om bönders smörhandel

Hanna Lindberg, "Där kommer käringarna peningstinna från torget". Torghandelns genus, sociala relationer och avsmak under 1900-talets första hälft⁴

På marknader:

Östman, Fylla en plats – om "kvasimarknader" och stadens mötesplatser

---

⁴ Med annan finansiering, FA

Wassholm. Praktiker och plats i handelsmötet: skildringar av judiska och tatariska försäljare på Finlands marknader 1870–1900

Ahlbeck: Ett eget rum och värdiga praktiker. Finska romers berättelser om marknaden.

Handel på övriga platser

Waller, Frågelistor och främlingskap. Etnografiska avdelningens insamlingsarbete och diskurser om rörlighet i ett nationellt ramverk

Sundelin, Medan prästen predikar för tomma väggar. Handel på kyrkbacken i Finland ca 1860-1910

Sundelin & Wassholm, ”Männen från Mola”. Plats och praktiker i kretsloppet av lerkärl och lump⁵

Huldén, Handeln med Estland: historien om ett fotografi

Maren Jonasson, Marknadsnöjen, upplevelser och reaktioner – publikens möten med artisterna Katie Stewart och Alice Raffin i Finland 1881–1883⁶

Undervisning, bloggverksamhet och kolumner

Hösten år 2017 erbjöd projektforskarna kursen ”Konsumtion och etniska relationer i 1800- och det tidiga 1900-talets Norden” i ämnet nordisk historia (fördjupad nivå) vid Åbo Akademi. Under kursen bekantade sig studenterna med arkivmaterial och de presenterade kursuppsatser som var forskningsinriktade eller uppsatser som handlade om historiedidaktiska frågor. Flera studenter presenterade kursens och projektets tematik under lektioner i S:t Olofsskolan i Åbo. Studenterna skrev även blogginlägg som har publicerats på projektets blogg.

Hösten 2018 erbjöd projektgruppen kursen ”Nation och minoritet” på ämnesnivå och på fördjupad nivå. I kursen deltog nästan 20 studenter. Inom ramen för kurserna har forskarna således utarbetat undervisningsmaterial och bidragit till kursplanering. Ett flertal kandidat- och magisteravhandlingar som berör projektets teman har också lagts fram vid ämnet historia/nordisk historia.

Hösten 2019 kommer Anna Sundelin och Johanna Wassholm att utveckla en konsumtionshistorisk kurs, "Jag, en konsument", som ingår i en studiehelhet (biämne) i hållbar utveckling som erbjuds av Öppna universitetet vid Åbo Akademi.

---

⁵ Med annan finansiering, FA

⁶ Med annan finansiering, Kone.

I en gemensam projektblogg har forskningsresultat och forskningstematik presenterats på ett lättillgängligt sätt. Utifrån projektarbetet har de olika forskarna anknutit tematiken till aktuella frågor och även erbjudit – och kommer fortsättningsvis att erbjuda – material som kan användas i skolor. Anna Sundelin har burit ansvar för bloggen, som har uppmärksammats och fått positiv respons. Bloggtexterna kommer i ett senare skede att erbjudas till bokförlag. (Se <http://blogs2.abo.fi/kommunicerandekonsumtion/>)

Projektets frågeställningar och preliminära resultat har också kunnat presenteras i andra former – förutom i bloggar även i kolumner och ett stort antal föredrag. Projektmedarbetarna har vi bjudits in för att göra projektpresentationer inför olika organisationer och föreningar. Projektet har också presenterats i de kolumner som Johanna Wassholms har skrivit för *Åbo Underrättelser* och Ann-Catrin Östman för *Hbl*.

Konferensarrangemang

Den 14 december 2018 ordnades en slutkonferens, ”Kommunicerande konsumtion – Om försörjning, rörlighet och handelsmöten 1800–1950”, i Helsingfors.

I olika sammansättningar har gruppens medlemmar presenterat forskningspaper i egna sessioner vid olika konferenser, till dessa konferenser har ett flertal kommentatorer inbjudits, bland andra Ariadne Smidt från Leiden, Laura Ekholm från Helsingfors och Ella Johansson från Lund.

Projektet har presenterats vid det finländska historikermötet i Joensuu 23.10.2015 och i Åbo 19–21.10.2017 samt dessutom vid *Shocks and Reconstructions: Histories of Long-Term Inequalities* (Finland in Comparison V), Tammerfors 24–25.10.2016, vid XIV Social and labour history, Island, 28-30 november och det svensk historikermötet i Sundsvall den 10-12 maj 2017, vid ESSHC 2018 och slutligen vid det svenska historikermötet i Växjö 8–10.5.2019

Projektgruppen har samarbetet med Gender & Work i Uppsala.

Fortsatt projektfinansiering

Att projektgruppen fått ytterligare finansiering från andra finansiärer kan ses som ett viktigt resultat. I september 2016 utvecklade projektgruppen en ny plan, ”Dealing with Difference”. Där det av SLS finansierade projektet behandlar marknads- och rörlig handel i svensk- eller tvåspråkiga regioner i Finland, är det fortsatta projektet inriktat på gårdfarihandel i hela Finland. Det här projektet beviljades finansiering av Kone-stiftelsen i december 2016 (ca 380.000 €) och av Finlands Akademi i juni 2017 (ca 400.000). Som grund för det projekt som då utvecklades användes resonemang kring begreppen ”stranger” och ”pariah occupations”. I dessa projekt deltar Ahlbeck, Lindberg Stark, Sundelin, Wassholm, Niklas Huldén och Maren Jonasson. Inom ramen för dessa utarbetas en engelsk antologi som bär namnet *Trust*

in Strangers? Trading Encounters in the Nordics, 1860–1940 (redigeras av Ahlbeck, Stark och Östman)

Redan år 2015 tilldelades gruppen finansiering för ett likartat projekt från Svenska kulturfonden. Ahlbeck, Sundelin, Wassholm samt även Hanna Lindberg (som inte haft finansiering från SLS) har kunnat använda medel från den här finansieringen. Dessutom har projektmedlemmarna bidragit med populärt hållna artiklar, bland annat för tidskrifterna *Arbetshistoria* och *Ikaros*, men också arbete för blogg och kursverksamhet.

Under projekttiden har tre av forskarna – Wassholm, Stark och Ahlbeck – utnämnts till docenter.

Våra teman är aktuella. Under 1800-talet fanns ökande möjligheter till konsumtion, idag står vi inför en nödvändig förändring av konsumtionsmönster. I våra samhällen finns också försörjningsformer som påminner om 1800-talets småskaliga handel: vi kan notera en ökande mångfald men också hierarkier, exkludering och rasism. Och i samhället omkring oss kan också mer eller mindre beständig ojämlikhet ses.